“ئوارێک، جوانیم لسر ئژنم دانا – بینیم تا بوو. – جنومپیدا”.. ئازاد حم

ناشرینییناسێک لم دبێنە سرسوهنرێ شاعیری نوخوازی یاخی و چکشکنی فرنسی رامبە Rimbaud پنهانە، کە دواتر برو تامانمان دبات لە جوانیناسییک، کە لە هناوی ناشرینییدا خیماسداوە. بێ دخوازین بپرسین: ئوێ شایانی تهزرینە لو دە شیعرییە وێنە شیعرییکێ یان ئو دیدگایانێ پشتر لسر جوانیی هەمانبوو و، ئم دربێنە شیعرییە پوچیدکاتو؟ ئوێ لە دووتیی ئم دربێنە شیعرییی رامبێ تاقانە پپیپدبێن بینینی دیوی ناووی جوانییە،کە لدانە لە جوهری جوانیی، کە ئوش کششکە بە تکشکاندنی ساکان(لوانە:سای جوانیناسی جوانیی)سبارت بە دیتنی جوانیی. ئم تکشکاندنە تنها ووی زمانوانیی و دواتر ووی جوانکاریی نییە، بکو ووی روشتیشی هێ. دکێ رامبە تقلایکی ناهمنانێ، سوکایتیکردنە بە جوانیی، بە بیرخستنوێ جوانیناسی ناشیرینیش؛ ئمو لدانکی ادیکالانێ سای شیعری کلاسیکیش،کە هردم مشخربوو لسر چمکی جوانیی. بمجربت جوانیی ئو نییە،کە خیمان نیشاندەدات؛ لە ناواخنا ناشایان و ناشیرینە(زقنبووتە).

بە گیشتن بە نزانراو لە شیعردا، کە ئوش کارکی ئاسان نییە، لرو دپرسین: شیعر ووبرکە بە برهمهنانی دیدگاکان، بتایبت دیدگا نزانراوکان؟واپویستدکات شیعر بدواداچوون بە نادیارکان (نزانراوکان)بکات، جا ئو چ لناو ئایینددا بت وک هاوێتی، تنیایی،چ ئوێ جارە گنکراو سبارت بوێ دت لە دواتردا. مبست، هشتا ئابرووچونکان، کە جوانیی دتوانت بمانیبهنت، بە زرکمان ئاشکرا نیین. گشت ئوانش پیوندییان بە زبری جوانیو هێ. بشک لو زبرە تنها بە لدانی جوانیی یان ئاشکراکردنی ووی دزوی جوانیی درناکوت، بکو بە گانوێ دسات بە ناشرینییش دردکوت. لرو دکرت قسلسر تای جوانیی و شیرینی ناشرینیی بتپش. ناشرینیی دمکە ژردستێ جوانییە و لو بینشدا مرڤایتی قووربانییکی زری داو.

شیعر گمان پددات بە وشسازیی شیعریی چمکگلکی وک

بەدەنگی، نەبینراوەکان بگەین بە دەنگ و بینراو. بەنموونە،چەمکی جوانیی لەم گوزارە شیعرییەی رامبە(""ئەوارەیەکیان،جوانیم خستەسەر ئەژنەم- تەماشامکرد تا بوو.-سوکایەتیمپەکرد"") ئەو جەرەیە لە چەمکە نادیار و شەکهەرەکان،کە گاتەجایی لە هەناویاندا بەرجەستەیە. نەبینراو و نەگوتراو لەو دەمە شیعرییە دیدگایەک لەسەر جوانیی دەوروژەنەت،کە ئاماژەیە لەسەر گەینی سەیرکردن بە کیمیای جوانیی. ئەم کیمیا نوەیە خەی لەسەر سەلیقەیی لە گاتەکردن بە جوانیی و نادەنیابوون لە جوانیی بونیاددەنەت. جوانیی لەرە زامە و ئامانی بەنییە.

رامبە لەو دەمەدا هیچ لە جوانیەا ەانابینەت. لەوە ترسناکتر ئەوەیە،کە جوانیی گشت ئەمە بەخەیەوە گرفتاردەکات و تامیشی تاەە. بەمجەرە سەرکەنەکردنی جوانیی تەنها کارەکی جوانیناسییانە نییە لەسەر چەمکی جوانیی بەکو ئەرکەکی رەوشتیشە.ئەو ئەرکە رەوشتییە دەرفەت دەرخسەنەت لە بنچەی جوانیی حاەیبین و لەو فریودانەش(هەخەتاندنەش) بەئاگابین،کە جوانیی دەتوانەت لەگەە خەی بیهەنەت.

لەسەر بنەمای ئەو دیتنەی لای سەرەوەمانبەت،جوانیی لە گەرووی ئەم دەمە شیعرییەی رامبە تراویلکەیە(سەرابە)، دەستکارییکردنی جیهانبینی شیعرە بە خودی چاوەوانییەکان لە جوانیی. گەر جوانی ئەوە بەت خودی جوانی ەایهەناوین لەسەر ئەزموونکردنی خەی، ئەوا جوانیی بەس نییە. هیچ نەبەت لەبەرئەوەی ەچەەکی جوانیی ناشرینییە. جوانیی،کە بەرگەی ناشرینیی ناگرەت شەلگیرانە کاری خەیدەکات؛ کار بە ئەوە دەکات هەر خەی هەبەت و بەس. جوانیی غەدارە، هەرشبەر و داگیرکەرە.

پرسی جوانیی لەم دەمە شیعرییەی رامبە پەکەییە(پەداگرییە)لە تاەی تامی جوانیی. چونکە جوانیی لە بنەا خاکەا و سادە نییە. جوانیی تابەت پەژارەییهەنەر و شەکهەنەرە بە ئەوانەی لە چاوەوانی ئەوەدان جوانیی شتەکی زەریان پەببەخشەت. هاوکات گومانی ناوەت ئەم گوزارە شیعرییە شاکارگەلە؛ زەوییەکی بەپیتە بە بینینی دیوە شارەوەکانی جوانیناسی جوانیی، دانهەنانیشە بە شتگەلەک لە جوانییدا پەنهانە؛ وەک تاەیەکەی، فریودەرییەکەی. بەیە بە رامبە سوکایەتیکردن بە(جنەودان بە)جوانیی تەمەت نییە، تەقەلایەکە بە تاوتوەکردنی پەیوەندی ناساکارانەی نەوان جوانیی و ناشرینیی.

بەهەی ئەم دەستەواژە شیعرییەی رامبەوە دوا قسەمان سەبارەتدەکەین بەو دەخشەواوییەی شیعری هاوچەرخی کوردی لەووی جوانکارییەوە دووچاریبووە، کە بە زەرەکیش ەوون نییە بە شیعری هاوچەرخی کوردی لەووی جوانیناسیەوە بەو دەردەبراوە؟ واتە بە خەتاوە بە

جوانیی/ ئەو درئەنجامی هەو بە پەشەنگبوون بوو یان بەئاگاییبوون لەو گەانکارییانەی بەسەر جوانییدا هاتوو؟
چەن شیعری هاوچەرخی کوردی لەووی جوانیناسییەو خەی بەت؟ ئەم خەبوونە ناشەت لەوەو دەستپەکات ئەو هەموو ناجوانییانە یبینەت، کە بەردەوام ەژانە دەیژەت؟ کەوابەت بەدەبەت ئەو هەموو جوانییە درەیینانە لەناو شیعرەکانیدا هەبن؟گەرووی شیعری نوەی کوردی ،زەر بەدەگمەن نەبەت،خەی نییە، لە خەی نامەیە و بوەرنییە لە بینینی ناشرینیەکان. دەستەواژە شیعرییە نوەکانمان لەگەە لەژیکی ئەو دونیا ناشرینەی شاعیر بەردەوام دەیژەت یەکناگرەتەو. چەمکە مەدەرنەکانی ناو دەقی شیعریی ئەستامان تاادەیەک هەرهەموو کەیلەی جوانیین و ترسنەکن لە بینینی دیوی ترسناک و هەخەتەنەری جوانیی سەردەم.
سەرئەنجام ئەو دەیین،کە شیعری هەنووکەی نوەمان مژدەی تەگەیشتنەکی نوەی بە ناشرینیی پەنییە؛ بە ئەو جوانییەش پەنییە،کە داگیرکار و چەوسەنەری ناشرینییە. بەیە هیوام بەو شیعرە کوردییانە نییە بانگەواز بە جوانییەک دەکەن لەوانلەو لە درە. هەر ئەم درەیەش ەگانادات تەگەیشتنی ەخنەیی سەرهەدات سەبارەت بە ەچەکی جوانیی و ئەو غەدرەی جوانیی لەووی مەژوویەو لە ناشرینیی کردوویەتی. ئەم خواستەی ئەم هەشیارییەکی فراوانتری دەوەت لەوەی ئەستا سەبارەت بە جوانیی لای شاعیران و ەخنەگرانی ئەدەبی کورد لەئارادان…. .بەداخەو، ناشرینیناسی هەواەکە و جارە نەگەیشتوو بە شاعیرەنوەخوازەکانی هەنووکەمان.

ئازاد حەمە
پرەفیسەر لە فەلسەفە لە زانکەی سلەمانی

سەرنج: ئەم گوزارە شیعرییە دەکی شیعری شاعیری فەرەنسی رامبە Arthur Rimbaudیە لە"وەرزەک لە دەزەخدا"، کە بەمجەرەیە:
Un soir, j’ai assis la Beauté sur mes genoux – Et je l’ai trouvée amère. – Et je l’ai injuriée.
.